क्षेत्र महात्मना । द्वितीये मोक्षधर्माख्ये मोक्षोपायनिरूपणम् । वेदाङ्गानाञ्च कथनं शुकोत्पत्तिश्च विस्तरात् । सनन्दनेन नदिता नारदाय महात्मने । महातन्त्रे सुसंदिष्टं पशुपाशविमोक्षणम् । मन्त्राणां शोधनं दीक्षा मन्त्रोद्धारस्य पूजनम् । प्रयोगाः कवचं नामसहस्रं स्तोत्रमेव च । गणेशसूर्य्यविष्णूनां शिवशक्त्योरनुक्रमात् । सनत्कुमारमुनिना नारदाय तृतीयके । पुराणलक्षणञ्चैव प्रमाणं दानमेव च । पृथक् पृथक् समुद्दिष्टं दानकालपुरःसरम् । चैत्रादिसर्वमासेषु तिथीनाञ्च पृथक् पृथक् । प्रोक्तं प्रतिपदादीनां व्रतं सर्वाघनाशनम् । सनातनेन मुनिना नारदाय चतुर्थके । पूर्वभागोऽयमुदितो बृहदाख्यानसंज्ञितः । अथोत्तरे विभागे तु प्रश्न एकादशीव्रते । वशिष्ठेनाथ संवादो माहात्म्यः परिकीर्त्तितः । रुक्माङ्गदकथा पुण्या मोहिन्युत्पत्तिकर्म च । वसुशापश्च मोहिन्यै पश्चाद्वरण क्रिया । भद्राख्या पुण्यतमा गयायात्रानुकीर्त्तनम् । काश्या माहात्म्यमतुलं पुरुषोत्तमवर्णनम् । वाराविधानं क्षेत्रस्य वज्राख्यानसमन्वितम् । प्रयागस्याहि माहात्म्यं कुरुक्षेत्रस्य तत्परम् । हरिद्वारस्य चाख्यानं कामोदाख्यानकं तथा । बदरीतीर्थमाहात्म्यं कामाख्यायास्तथैव च । प्रभासस्य च माहात्म्यं पुराणाख्यानकं ततः । गौतमाख्यानकं पश्चाद् वेदपादतपस्ततः । गोकर्णक्षेत्रमाहात्म्यं जलशाख्यानकं तथा । सेतुमाहात्म्यकथनं नर्मदातीर्थवर्णनम् । अवन्त्याश्चैव माहात्म्यं मथुरायास्ततःपरम् । वृन्दावनस्य महिमा यमोद्भ्रान्तिकेर्गतिः । मोहिनीचरितं पश्चादेवं वै नारदीयकम् । यः शृणोति नरो भक्त्या श्रावयेद्वा समाहितः । स याति ब्रह्मणो धाम नात्र कार्य्या विचारणा । यस्त्वेतदिह पूर्वाह्णे धेनूनां शतकान्वितम् । प्रदद्याद्द्विजवर्य्याय स लभेत्मोक्षमेव च । यथानुक्रमणीमेतां नारदीयस्य वर्णयेत् । शृणुयाद्वैकचित्तेन सोऽपि स्वर्गगतिं लभेत् । [चरिताख्याने उपपुराणभेदे

नारसिंह न० नरसिंहमधिकृत्य कृतो ग्रन्थः अण् । नरसिंह-

नारा स्त्री नरस्येयमण् वा० ङीबोऽभावः । जले शब्दर० ।

"आपो नारा इति प्रोक्ता आपो वै नरसूनवः" मनुः ।

नाराच पु० नरान् आचामति आ+चम-ड स्वार्थे अण्, नारं नरसमूहमाचामति आ+चम-ड वा । सर्वलौहमये बाणे अमरः । "तत्र नाराचदुर्दिनम्" रघुः नाराचमन्दे दण्डम् "कुपित मदनसङ्कोचप्रनाराचलीलाम्" माघः "दृढ नमरचतुष्कसङ्घटन्तु नाराचमाचक्षते" उक्ते छन्दोभेदे न०

नाराचिका स्त्री नाराचस्तदाकारोऽस्त्यस्याः ठन् । नाराचाकृतियुक्ते स्वर्णकारादीनां तोलनार्थे यन्त्रभेदे (निकति) शब्दर० अस्त्यर्थे अण् ङीप् । नाराचीत्यपि तत्रार्थे । अल्पार्थे ङीपि तु अल्पे नाराचे स्त्री ।

नारायण पु० नानाविधा निरुक्तिः अनुपदं वक्ष्यते तदनुसारेण व्युत्पत्तिः । १विष्णौ परमात्मनि "जङ्गमनारायणो नरः" विष्णुस० । भाष्ये अस्य व्युत्पत्तिर्दर्शिता यथा "नर आत्मा ततो जातान्याकाशादीनि नाराणि तानि कार्य्याणि अयते कारणात्मना व्याप्नुते नारायणः "यच्च किञ्चिज्जगत् सर्वं दृश्यते श्रूयतेऽपि वा । अन्तर्बहिश्च तत्सर्वं व्याप्य नारायणः स्थितः" इति मन्त्रवर्णात् "नराज्जातानि तत्त्वानि नारायणीति विदुर्बुधाः । तान्येवायनं यस्य तेन नारायणः स्मृतः" इति महाभारते । अयनत्वात् प्रणव इति वा "यत् प्रयन्त्यभि संविशन्तीति" श्रुतेः "आपो नारा इति प्रोक्ता आपो वै नरसूनवः । ता यदस्यायनं पूर्वं तेन नारायणः स्मृतः" मनुः । ब्रह्मवै० ब्र०खं० १०८अ० अन्यथा निरुक्तिर्दर्शिता यथा "साहस्रमुक्तिवचनो नारेति च विदुर्बुधाः । यो देवोऽयनं तस्य स च नारायणः स्मृतः । नाराच कृतपापाश्चाप्ययनं गमनं स्मृतम् । यतो हि गमनं तेषां सोऽयं नारायणः स्मृतः । नारञ्च मोक्षणं पुण्यमयनं स्थानमीप्सितम् । तयोर्ज्ञानं भवेद् यस्मात् सोऽयं नारायणः स्मृतः" । "नारायणेति शब्दोऽस्ति वाणस्ति वशवर्त्तिनी । तथापि नरके मूढाः पतन्तीह किमद्भुतम्" । महाभारतम् । नरस्यापत्यम् नडा०फक् । २नरस्यापत्ये पु० स्त्री० ३अजामिलपुत्रभेदे "कान्यकुब्जे द्विजः कश्चिद्दासीपतिरजामिलः । नाम्ना नष्टसदाचारो दास्याः संसर्गदूषितः । तस्य प्रवयसः पुत्रा दश तेषान्तु योऽवरः । बालो नारायणो नाम्ना पित्रोश्च दयितो भृशम् । दूरे क्रीडनकासक्तं पुत्रं नारायणाह्वयम् । ग्लपितेन स्वरेणोच्चैराजुहावाकुलेन्द्रियः" । "निशम्य म्रियमाणस्य सुखतो हरिकीर्त्तनम् । भर्त्तुर्नाम महाराज ! पार्श्वदाः सहसाऽपतन् । विकर्षतोन्मुहूर्त्तयाहासीपतिमजामिलम्" भाग० ६।१।अ० । नारायणस्येदम् अण् । ४नारायणसम्बन्धि सैन्यभेदे "मत्संहननतुल्यानां गोपानामर्बुदं महत् । नारायणा इति ख्याताः सर्वसंग्रामयोधिनः" भा०उ० ७अ०